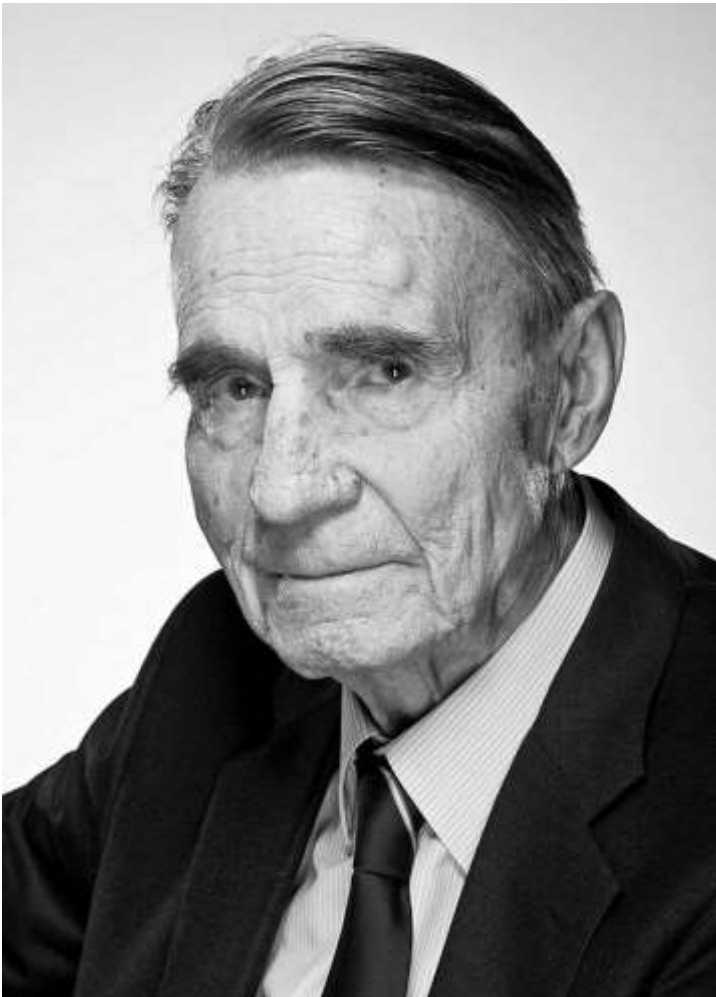

Seuraava teksti on Helsingin Sanomien "Muistot"-sivuilta, se on julkaistu 13.5.2017. Teksti on tarkoitettu keskustelun tueksi mutta ei välttämättä luettavaksi sellaisenaan. Voit poimia sieltä lisää keskusteluaiheita tai kysymyksiä Mauno Koivistosta.

Mauno Koivisto (KUVA: RIO GANDARA)

ENTINEN tasavallan presidentti, filosofian tohtori **Mauno Henrik Koivisto** kuoli perjantaina 12. toukokuuta 2017 Helsingissä 93-vuotiaana. Hän oli syntynyt 25. marraskuuta 1923 Turussa.

Aiemmin perjantai-iltana Koiviston tytär Assi Koivisto kertoi isänsä olleen noin viikon saattohoidossa. Presidentin vointi oli tyttären mukaan heikentynyt pikkuhiljaa.

Koivisto sairasti Alzheimerin tautia.

Mauno Koivisto valittiin tasavallan presidentiksi vuosina 1982 ja 1988. Häntä äänestettiin yli perinteisten puoluerajojen.

Kansalaisten mielissä Koivisto oli "Manu": kunnollinen, komea ja leppoisa, vähän jaaritteluun taipuvainen naapurin mies. Tämä kuva sopi myös Koivistolle itselleen, ja hän vaali sitä huolellisesti.

Politiikan piireissä tunnettiin toisenlainen Koivisto: taitava strategi, joka ei tuhlanut aikaansa pieniin otteluihin, koska hänellä oli päässään "suuri suunnitelma". Sitä hän toteutti niin omalla urallaan kuin valtiojohtajan tehtävissäänkin.

Koivisto ei kaihtanut koviakaan otteita. Hän tiesi, ettei liian kilteillä ollut asiaa vallan ylimmille portaille.

Koivisto oli Suomen yhdeksäs presidentti mutta ensimmäinen, joka tuli vasemmistosta ja jolla oli työmiehen tausta.

Koivisto oli myös sotasukupolven edustaja. Hän oli taistellut nuorena legendaarisen Lauri Törnin kaukopartiojoukoissa. Sodan jälkeen Koivisto teki raskaita töitä Turun satamassa ja opiskeli työn ohessa kansakoulupohjalta tohtoriksi asti.

Koivisto noudatti läpi elämänsä uskonnollisen työläiskotinsa hyveitä. Hän eli vaatimattomasti ja karttoi suuria eleitä sekä yksityiselämässä että virkatehtävien hoidossa.

Koiviston arvokkuus ja arvostus syntyi pienistä asioista. Hän oli itsenäinen fundeeraaja, jonka ajatuksenjuoksua ei koskaan pystynyt etukäteen ennustamaan. Hän luki paljon ja alituisen pohti kansakunnan suuria kysymyksiä.

Koivisto ei etsinyt julkisuutta julkisuuden itsensä vuoksi. Hän esiintyi tai kirjoitti vain silloin, kun hänellä oli jotakin painavaa sanottavaa.

Koivisto oli tosi suomalainen, mutta nuoresta alkaen hän oli internationalisti. Kansojen välinen ystävyys ei ollut hänelle vain poliittinen fraasi. Kun Koivisto sanoi presidenttikautensa alussa haluavansa "rakentaa rauhan maailmaa", lupaus tuli suoraan sydäimestä.

Koko kansan tietoisuuteen Koivisto nousi, kun hänestä tuli valtiovarainministeri keväällä 1966. Ministeriksi hän siirtyi Helsingin työväen säästöpankin johtajan paikalta.

Koivisto osallistui mielellään talouspoliittisiin akateemisiin väittelyihin ja harrasti politiikkaa Sdp:ssä, mutta päätoimiseksi poliitikoksi hän ei halunnut ryhtyä.

Valtiovarainministerinä Koivisto joutui heti tekemään raskaita päätöksiä muun muassa suuren devalvaation syksyllä 1967. Vasemmiston ja keskustan hallitusta johti kaksi vuotta Sdp:n puheenjohtaja Rafael Paasio. Sdp:n sisäisten taktikointien takia Paasio joutui luopumaan pääministerin paikasta talvella 1968.

Presidentti Urho Kekkonen houkutteli Koiviston pääministeriksi Suomen Pankista. Koivisto oli juuri ennätetty nimittää keskuspankin pääjohtajaksi.

Kekkosen ja Koiviston hyvin alkanut yhteistyö kariutui keväällä 1970. Presidentti ja pääministeri olivat eri mieltä siitä, miten Suomen piti suhtautua Pohjoismaiseen talousliittoon Nordekiin. Koivisto olisi halunnut Suomen Nordekiin, mutta Kekkosen epäili hanketta. Lopulta Suomi joutui Neuvostoliiton painostuksesta vetäytymään valmiiksi neuvotellusta pohjoismaisesta yhteistyösopimuksesta.

Koivisto palasi keväällä 1970 Suomen Pankkiin ja oli siellä yhdeksän pitkää vuotta. Presidentin ja pääjohtajan oli tultava toimeen keskenään, vaikka helppoa se ei ollut.

"Kun Tamminiemessä astuin hänen työhuoneeseensa, hän katsoi minua tavallisesti sellaisin ilmein kuin olisi halunnut sanoa, että ellei minua olisi, ei olisi minun huonoja uutisianikaan", Koivisto kuvasi muistelmissaan käyntejä Kekkosen luona.

Päivänpolitiikkaan Mauno Koivisto palasi keväällä 1979. Pitkäaikainen pääministeri ja Sdp:n puheenjohtaja Kalevi Sorsa kieltäytyi jatkamasta hallituksen johdossa ja suositteli seuraajakseen Koivistoa.

Sorsa ja Koivisto olivat sopineet, että Koivisto ryhtyisi valmistautumaan presidenttiehdokkuutta varten. Tähtäin oli vuodessa 1984, jolloin Kekkosen viidennen presidenttikauden oli määrä päättyä.

Kekkonen nimitti Koiviston pääministeriksi mutta jupisi päiväkirjassaan, että "hän [Koivisto] on verraton mies fundeeraamaan".

Koiviston vasemmiston ja keskustan hallitus pysyi vaivoin koossa kevääseen 1981. Tuolloin presidentti kyllästyi ja sanoi pääministerille, että odottaa tämän eronpyyntöä. Oli jo muodostunut maan tavaksi, että pääministerin oli lähdettävä, jos presidentti niin halusi.

Koivisto kieltäytyi kuitenkin eroamasta ja haastoi näin Kekkosen. Se oli ennenkuulumatonta.

"Minä johdan hallitusta, ja eduskunta päättää hallituksen luottamuksesta", Koivisto ilmoitti televisiohaastattelussa. Hän sai jatkaa pääministerinä seuraavaan syksyyn. Silloin Kekkonen sairastui ja Koivisto siirtyi hoitamaan presidentin tehtäviä ennen presidentinvaaleja.

Aloittaessaan presidenttinä Mauno Koivisto oli 58-vuotias. Hänellä oli monipuolinen

kokemus sisäpolitiikasta ja varsinkin talouspolitiikasta.

Sitä vastoin ulkopolitiikan johtamisesta Koivistolla ei ollut yhtä hyvää tietämystä. Hän olikin ensimmäisellä presidenttikaudellaan erityisen varovainen.

Ulkopolitiikassa Koivisto jatkoi edeltäjiensä Paasikiven ja Kekkonen linjaa, etenkin idänsuhteissa. Yya-sopimusta jatkettiin kahdellakymmenellä vuodella. Sisäpolitiikassa Koivisto halusi vahvistaa parlamentarismia, eduskunnan ja hallituksen asemaa sekä heikentää presidentin vaikutusvaltaa.

Keväällä 1987 Koivisto kuitenkin näytti, että hän on valmis käyttämään valtaa, jos tilanne niin vaatii. Keskustan Paavo Väyrynen, kokoomuksen Ilkka Suominen ja Rkp:n Christoffer Taxell olivat sopineet porvarihallituksen muodostamisesta eduskuntavaalien jälkeen. Koivisto ei piitannut sopimuksesta, vaan nosti hallituksen muodostajaksi Harri Holkerin, pitkäaikaisen työtoverinsa Suomen Pankista ja entisen kokoomuksen puheenjohtajan.

Holkerin johdolla syntyi sinipuna: Sdp ja kokoomus olivat ensimmäistä kertaa kolmeen kymmeneen vuoteen samassa hallituksessa. Keskusta joutui oppositioon neljäksi vuodeksi.

Keväällä 1991 keskusta voitti vaalit ja siitä tuli pääministeripuolue. Koivisto ei aluksi tuntenut uutta pääministeriä Esko Ahoa. Pian he löysivät toisensa ja tekivät kolme vuotta hyvin tiivistä yhteistyötä.

Presidentti tuki lojaalisti lama-ajan hallitusta. Pääministeri auttoi puolestaan Koiviston suurta hanketta, Suomen viemistä Euroopan jäseneksi.

Koiviston toisella presidenttikaudella vuosina 1988-1994 Suomen ulkoinen asema muuttui, koska sekä Itä-Euroopassa että Länsi-Euroopassa tapahtui mullistuksia.

Idässä keskitetty sosialistinen järjestelmä hajosi, ja lännessä yhteistyö tiivistyi. Myös suurvaltojen suhteet muuttuivat, kun kylmä sota päättyi.

Koivisto oli jo vuonna 1983 ryhtynyt salaiseen kirjeenvaihtoon Mihail Gorbatsovin ja George Bushin kanssa. Syksyllä 1990 suurvaltojen johtajat halusivat tavata toisensa nimenomaan Helsingissä, mikä oli Koivistolle merkittävä tunnustus.

Suhteet Neuvostoliittoon ja Yhdysvaltoihin olivat pysyneet kunnossa kylmän sodan loppuvaiheiden yli. Gorbatsovia Koivisto kannusti Neuvostoliiton uudistamisessa.

Koivisto kuitenkin epäröi, kannattaako Suomen lähteä pyrkimään Ruotsin ja Itävallan perässä Euroopan unioniin. Kaikki muuttui, kun valta vaihtui Moskovassa elokuussa 1991. Ensin vanhoillinen junta yritti syrjäyttää Gorbatsovin Neuvostoliiton johdosta mutta epäonnistui. Sen jälkeen Venäjän presidentti Boris Jeltsin syrjäytti Gorbatsovin ja ryhtyi hajottamaan Neuvostoliittoa.

Silloin Koivisto arvioi, että vanhalta politiikalta putosi pohja pois. Suomi alkoi yhtä aikaa neuvotella yya-sopimuksen uudistamisesta ja valmistella EU-jäsenhakemuksen jättämistä.

Koiviston johdolla Suomi päätti hakea Euroopan unionin jäsenyyttä talvella 1992. Se oli suuri päätös, yksi Suomen itsenäisyyden historian merkittävimmistä ratkaisuista.

Silloisen perustuslain mukaan vain presidentti saattoi tehdä aloitteen hakemuksen jättämisestä.

Koiviston päätöksen merkitystä lisäsi se, että eduskunta, hallitus, puolueet ja kansalaiset olivat jäsenyydestä erimielisiä. Koivisto ohjasi jäsenyy prosessia taustalla.

Neuvottelut saatiin päätökseen 1. maaliskuuta 1994, vain muutama tunti sen jälkeen kun Koivisto oli luovuttanut presidentin tehtävät Martti Ahtisaarelle.

Koivistolla olisi ollut mahdollisuus asettua ehdolle vielä vuoden 1994 presidentinvaaleissa, mutta hän ei halunnut. Hän vetäytyi Tellervo-puolisonsa kanssa kaupunkikotiin Katajanokalle ja maapaikalle Inkoon Tähtelään.

Viime vuosiin asti Koivisto työskenteli pienessä työhuoneessaan Unioninkadun varrella. Hän kirjoitti useita kirjoja ja osallistui poliittiseen keskusteluun harvakseltaan. Suomalaiset tunnistivat Koiviston tutun hahmon Helsingin kaduilla ja raitiovaunuissa. Hän halusi liikkua kaupungilla joka päivä, vaikka voimat vähenivät.

Tammikuussa 2013 Koivisto myönsi Helsingin Sanomille viimeiseksi jääneen haastattelunsa. Häneltä kysyttiin, mikä elämässä kannattaa. Näin Koivisto vastasi:

"Yleensä elämässä on viisasta luottaa siihen, että kaikki menee hyvin. Yleensä se kannattaa siinäkin tapauksessa, ettei siihen edes uskoisi. Sillä usein on käynyt niin, että uhkakuvat alkavat toteutua juuri sen takia, että niihin varaudutaan."

Unto Hämäläinen

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva pitkäaikainen HS:n politiikan toimittaja.